

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Кафедра філософії та теорії права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан юридичного факультету

проф. Пацурківський П.С.
29 серпня 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА»

Освітній рівень: БАКАЛАВР.

Галузь знань: 0304 «Право».

Напряму підготовки: 6.030401 «Правознавство».

Факультет: Юридичний.

Чернівці
2016 рік

Робоча програма дисципліни «Історія філософії права», складена на основі навчальної програми дисципліни.

Розробники:

- кандидат юридичних наук, доцент Місевич Сергій Васильович.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри філософії та теорії права. Протокол № 1 від 29 серпня 2016 року.

Завідувач кафедри
філософії та теорії права _____ проф. **Никифорак М.В.**

29 серпня 2016 року

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича за галуззю знань «Право». Протокол № 1 від 29 серпня 2016 року.

Голова
науково-методичної комісії _____ доц. **Савчук С.В.**

29 серпня 2016 року

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія філософії права»

(за вимогами ECTS)

Мета: ознайомлення студентів з основними закономірностями розвитку філософсько-правової ідеології, історією найвпливовіших концепцій права. Курс покликаний допомогти студентам сформувати теоретичне мислення, історичну свідомість та уміння оцінювати правові доктрини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є розвиток філософсько-правових ідей протягом історії.

Курс	Галузь знань	Характеристика навчальної дисципліни
Семестр – 3 Кількість кредитів ECTS – 3.5 Тижневих годин -		<i>Тип:</i> вибіркова <i>Загальна кількість годин – 105</i> Аудиторних – 30 год. Лекцій – 15 год. Семінарських занять – 15 год. Самостійна робота – 75 год.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія філософії права» є:

- знати причини, напрямки та тенденції розвитку філософсько-правової думки в різні епохи і періоди історії людства;
- усвідомити мету та сенс ключових правових доктрин;
- з'ясувати джерела формування конкретних галузей права, наступність і еволюцію правових норм;
- набути навичок самостійної оцінки різноманітних доктринальних філософсько-правових концепцій;
- усвідомити загальнокультурну та методологічну цінність навчальної дисципліни, знання основ якої є важливим елементом юридичної освіти.

У результаті вивчення навчальної дисципліни слухач повинен **знати:**

- вихідні філософсько-правові ідеї Стародавнього світу та Античності;
- філософсько-правові ідеї Середньовіччя, Відродження, Реформації;
- філософські концепції Нового часу та Просвітництва;
- основні сучасні філософсько-правові доктрини.

вміти:

- аналізувати структурно-логічні компоненти філософсько-правових вчень;
- виявляти вплив вчень про право даного періоду на сучасну правову думку
- аналізувати структурно-логічні компоненти філософсько-правових вчень;
- виявляти вплив вчень право даного періоду на сучасну філософсько-правову думку.

Форми проведення занять: лекційні та семінарські заняття. Організація роботи слухачів передбачає поняттєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях через індивідуальне і фронтальне усне опитування, бліц-опитування; письмові самостійні роботи (реферати, есе); ведення термінологічного словника; практичні, індивідуальні та самостійні завдання; робота з діаграмами, графіками, схемами; розв'язання творчих задач; взаємоконтроль слухачів у парах і групах; самоконтроль тощо. Особливого значення набуває тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

з навчальної дисципліни «Історія філософії права»

№	Зміст	Лекції	Практичні	Самост. робота	Разом
Змістовний модуль 1					
Зародження філософії права					
1.1.	Тема 1. Предмет історії філософії права. Філософсько-правові ідеї Стародавнього Сходу.	2	2	10	14
1.2.	Тема 2. Філософсько-правові ідеї Античності.	2	2	10	14
1.3.	Тема 3. Філософсько-правові ідеї Середньовіччя.	2	2	10	14
1.4.	Тема 4. Філософсько-правові ідеї Відродження та Реформації.	2	2	5	9
	Разом	8	8	35	55
Змістовний модуль 2					
Філософія права Нового часу					
2.1.	Тема 5. Філософсько-правові ідеї Просвітництва.	2	2	10	9
2.2.	Тема 6. Філософсько-правові ідеї Західної Європи у XVIII-XIX ст.ст.	2	2	10	9
2.3.	Тема 7. Філософія права XX ст.	2	2	10	14
2.4.	Тема 8. Вітчизняна філософсько-правова думка.	1	1	10	7
	Разом	7	7	40	35
	Всього	15	15	75	105

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, мультимедійне супроводження, рекомендовані посібники, інтернет-ресурси.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАРОДЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Тема 1. Предмет історії філософії права. Філософсько-правові ідеї Стародавнього Сходу.

Предмет і методи історії філософії права. Періодизація етапів розвитку філософії права. Теологічне праворозуміння та модель теократичної держави у брахманізмі. Людиноцентричне природне праворозуміння та десакралізація держави у буддизмі. Рівність усіх перед законом дао та держава як частина природи у даосизмі. Етико-моральне праворозуміння та патріархально-патерналістське сприйняття держави у поглядах Конфуція. Договірна теорія права та держави у поглядах Мо-цзи. Жорстка законність та концепція деспотичної, тоталітарної держави у легізмі.

Тема 2. Філософсько-правові ідеї Античності.

Закон як запорука політичної свободи та концепція договірних відносин між державою і громадянином у поглядах Сократа. Справедливість як загальний принцип права та утопічна модель ідеальної держави з тоталітарним режимом у поглядах Платона. Конструкції правового регулювання та вчення про справедливу змішану державу у поглядах Аристотеля. Теорія циклічності форм держави у поглядах Полібія. Пріоритет природного права над позитивним та теорія змішаної форми влади у поглядах Цицерона. Традиція юридичного позитивізму у поглядах римських юристів. Теоцентричність сприйняття права та держави у ранньому християнстві.

Тема 3. Філософсько-правові ідеї Середньовіччя.

Природне божественне право та держава як слуга справедливості у поглядах бл. Августина. Християнська патерналістська модель держави у поглядах Іоана Золотоустого. Теорія "двох мечів" та формування політичної доктрини католицизму. Органічна теократична теорія держави Іоана Солсберійського. Теологічна концепція права та держави у Томи Аквінського. Ідея всесвітньої монархії у поглядах Данте Аліг'єрі. Право як продукт держави та теорія народного суверенітету у Марсилія Падуанського. Вчення про закони та форми державної влади у Аль Фарабі. Стадії розвитку держави та ідея халіфату у поглядах Ібн Хальдуна.

Тема 4. Філософсько-правові ідеї Відродження та Реформації.

Критика теологічних підходів та створення поняття держави у Ніколло Макіавеллі. Суверенітет як базова ознака держави у Жана Бодена. Державна влада як різновид служіння і рівність перед законом у поглядах Мартіна Лютера. Доктрина світського покликання та протестантська патерналістська теорія держави у Жана Кальвіна.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА НОВОГО ЧАСУ

Тема 5. Філософсько-правові ідеї Просвітництва.

Рациональна доктрина природного і міжнародного права Гуго Гроція. Свобода як вища цінність та договірна теорія держави Бенедикта Спінози. Механістичне розуміння держави і права у Томаса Гоббса. Тріада прав людини та концепція поділу влади Джона Локка.

Тема 6. Філософсько-правові ідеї Західної Європи у XVIII-XIX ст.ст.

Формальна рівність перед законом та свобода індивідууму у поглядах Вольтера. Теоретичне обґрунтування ідеї розподілу влади у Шарля Луї Монтеск'є. Вчення про закон як вираз загальної волі та невідчужуваність народного суверенітету у Жан Жака Руссо. Природно-правова концепція у "Декларації незалежності США" Томаса Джефферсона. Мораль, право та держава у філософії Іммануїла Канта. Проект етатистської національної держави Йогана Голіба Фіхте. Право як свобода у філософії Георга Гегеля. Право як вираз духу народу у історичній школі права. Боротьба за право у поглядах Рудольфа Єрінга. Правовий утилітаризм Єремії Бентама. Право як наказ суверена у Джона Остіна. Концепція Джона Стюарта Мілля про свободу та представницьке правління. Органічна теорія держави Герберта Спенсера. Філософія позитивізму та право як гарантія індивідуальної свободи у Огюста Конта. Формування соціалістичного світогляду в утопічних проектах XVI-XIX століть. Марксистська історико-матеріалістична концепція права та держави

Тема 7. Філософія права XX ст.

Нормативізм Ганса Кельзена. Аналітична юриспруденція Герберта Харта. Теорія "живого права" Євгена Ерліха. Прагматична юриспруденція Роско Паунда. Відроджене природне право Рудольфа Штаммлера. Психологічна теорія права Лева Петражицького. Неотеологічна теорія права Жака Марітена. Теорія справедливості Джона Роулса.

Тема 8. Вітчизняна філософсько-правова думка.

Бачення права та держави у поглядах Феофана Прокоповича. Політична програма Кирило-Мефодіївського товариства. Федералізація як спосіб вирішення національного питання у поглядах Михайла Драгоманова. Політична концепція Михайла Грушевського. Теорія держави В'ячеслава Липинського.

Рекомендована література

I. Основна література до курсу.

1. Антология мировой правовой мысли. В 5 т. Т.1. Античный мир и Восточные цивилизации. - М, 1999.
2. Бабкин В.Д. Критика современных буржуазных учений о государстве и праве: Учебное пособие. - К., 1973.
3. Баскин Ю.Я. Очерки по истории политических учений. - Л., 1991.
4. Бачинин В.А., Чефранов В.А. История философии права: Курс лекций. - Харьков. 1998.
5. Всеобщая история юриспруденции / Азаркин Н. - М., 2003.
6. Джордж Г. Себайн, Томас Л. Торсон. Історія політичної думки. - К., 1997.
7. Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. - К., 1993.
8. Забігайло В.К. Криза буржуазної правової ідеології. - К., 1981.
9. Историческое и логическое в познании государства и права. - Л., 1988.
10. История политико-правовых учений / Хорошилов А.Н. - М, 2002.
11. История политических и правовых учений / Акмалова А. - М., 2002.
12. История политических и правовых учений / Ерышев А. - К., 2002.
13. История политических и правовых учений / Крестовская Н. - Х., 2002.
14. История политических и правовых учений / Лейст О.Э. - М., 2002.
15. История политических и правовых учений / Малахов. - М., 2000.
16. История политических и правовых учений / Нерсисянц В.С. - М., 2003.
17. История политических и правовых учений России / Исаев И. - М., 2003.
18. История политических и правовых учений России XI-XX вв. / Исаев И.А., Золотухина Н.М. - М, 1995.
19. История политических и правовых учений XVII-XVIII вв. - М., 1989.
20. История политических и правовых учений XIX в. / Графский В.Г., Кобзев А.И., Зорькин В.Д. - М., 1993.
21. История политических и правовых учений. 100 экз. ответов. - Ростов-на-Дону, 2003.
22. История политических и правовых учений. Домарксистский период / Лейст О.С. - М., 1991.
23. История политических и правовых учений. Древний мир. - М., 1985.
24. История политических и правовых учений. Новое время / Козлихин И. -СПб., 2002.
25. История политических и правовых учений. Основные классические идеи / Дробышевский С. - М., 2003.
26. История политических и правовых учений. Средние века и Возрождение. - М., 1986.
27. История политических и правовых учений. Хрестоматия / Лейст О.Э. - М., 2000.
28. История политических и правовых учений. Хрестоматия / Малахов. - М., 2000.
29. История политических учений / Кечекъян С.Ф., Федькин Г.И. - М., 1960.
30. История политических учений. Выпуск 1. / Азаркин Н.Н., Шевченко В.Н., Мартышин О.В. - М., 1994.
31. История политических учений. Выпуск 2. / Мартышин О.В. - М, 1996.
32. История политических учений. Классическая западная традиция / Чанышев А. - М., 2001.
33. История политической и правовой мысли России / Тонких В. - М., 1999.
34. История учений о праве и государстве. Курс лекций / Демиденко Г. - Х., 2001.
35. Історія вчень про право і державу. Хрестоматія / Демиденко Г. - Х., 2002.
36. Історія політичних і правових вчень / Шульженко Ф. - К., 2002.
37. Історія українського права / Шевченко О. - К., 2001.
38. Історія філософії України / Тарасенко М.Ф., Русин М.Ю. - К., 1994.
39. Политико-правовые доктрины современного империализма. М.,1976.
40. Политические и правовые учения на Руси в период возникновения и развития

- феодализма. - М., 1984.
41. Политические мыслители древнего и нового мира. - СПб., 1999.
 42. Світова класична думка про державу і право / Безродний Є.Ф. - К., 1999.
 43. Фатеев А.Н. История общих учений о праве и государстве. - Х., 1913.
 44. Чичерин Б.Н. История политических учений. В 5 частях. - М., 1869-1902.

II. Додаткова література.

45. Агабеков Г.Б. Основоположник концепции государственного суверенитета. - М., 1990.
46. Аквінський Т. Коментарі до Арістотелевої «Політики». - К., 2000.
47. Американские просветители. Избранные произведения: в 2 т. - М., 1970.
48. Ангелов Д. Богомилство в Болгарии. - София, 1961.
49. Антонов В.Ф. Революционное народничество. - М., 1965.
50. Аристотель. Политика. Афинская полиция. - М., 1997.
51. Аристотель. Сочинения в 4-х томах. - М., 1978.
52. Артхашастра или наука политики. - М., 1992.
53. Бабеф Г. Сочинения. - М., 1977.
54. Бакунин М.А. Государственность и анархия // Бакунин М.А. Поли. собр. соч.: в Ют.-СПб.,
55. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях. - М., 1994.
56. Бентам И. Основные начала гражданского кодекса // Бентам И. Изб. соч. - СПб., 1867.
57. Бердяев Н.А. Философия неравенства. Письма к недругам по социальной философии / Русская философия собственности. - СПб, 1993.
58. Білич Т.А. Світогляд Г.С. Сковороди. - К., 1957.
59. Быков Ф.С. Зарождение общественно-политической и философской мысли в Китае. - М., 1966.
60. Бэкон Ф. Новая Атлантида. Опыты и наставления. - М., 1962.
61. Вебер М. Избранные произведения. - М., 1990.
62. Великие утописты Сен-Симон и Фурье и их школы. Вып. III-IV. - М., 1926.
63. Вольтер. Статьи и материалы. - М.-Л., 1948.
64. Вольтер. Философские сочинения. - М., 1988.
65. Гегель Г.В.Ф. Политические произведения. - М., 1972.
66. Гегель Г.В.Ф. Работы разных лет. В 2 т. - М., 1971.
67. Гегель Г.В.Ф. Философия права. - М., 1997.
68. Герцен А.И. Собрание сочинений в 30 томах. Т. VI. - М., 1955.
69. Гессен В.М. Возрождение естественного права. - СПб, 1902.
70. Гоббс Т. Левиафан, или материя, формы и власть государства церковного и гражданского. Соч. в 2-х т., Т. 2. - М., 1992.
71. Головаха І. Суспільно-політичні погляди Лесі Українки. - К., 1955.
72. Графский К. Политические и правовые взгляды русских народников. -М.,1993.
73. Громаков П.С. Политические и правовые взгляды Томаса Пейна. - М., 1960.
74. Гроций Г. О праве войны и мира. - М., 1956.
75. Грузенберг С. Учение Шопенгауэра о праве и государстве. Философские предпосылки социального миропонимания Шопенгауэра // Вопросы философии и психологии. - 1909. - № 11-12.
76. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть? - К., 1991.
77. Гумплович Л. Общее учение о государстве. - СПб, 1910.
78. Десницкий СЕ. Избранные произведения русских мыслителей второй половины XVIII в. Т. 1. - М, 1952.
79. Джефферсон Т. Общий обзор прав Британской Америки // Американские просветители.

- М., 1991.
80. Дигесты Юстиниана. Т. 1-3. - М., 2002.
 81. Драгоманов М.П. Вибране.- К., 1991.
 82. Дюги Л. Конституционное право. - СПб, 1908.
 83. Дюги Л. Общество, личность, государство. - СПб, 1909.
 84. Дюркгейм Э. Метод социологии. - М., 1991.
 85. Елиннек Г. Общее учение о государстве. - СПб., 2004.
 86. Елиннек Г. Социально-этическое значение права, неправды, наказания. -М., 1910.
 87. Иеринг Р. Борьба за право. - М., 1991.
 88. Ильин И.А. Собрание сочинений в десяти томах. - М.. 1993.
 89. Кампанелла Т. Город Солнца. - М., 1954.
 90. Кант И. Метафизические начата учения о праве; Всеобщая история с космополитической точки зрения // Кант И. Соч. - М., 1980. -Т. IV.
 91. Катрич В.М. Революційно-демократичні погляди Івана Франка на походження та суть держави // Вісник Київського університету. - 1973. - № 14.
 92. Каутский К. Происхождение христианства. - М., 1990.
 93. Кельзен Г. Чистое учение о праве: Сб. переводов. Вып. 1. - М., 1987; Вып. 2.-М., 1988.
 94. Кистяковский Б.А. Государство и личность / Русская философия собственности. - СПб., 1993.
 95. Ковалевский М.М. Историко-сравнительный метод в юриспруденции и приемы изучения истории права. - М., 1880.
 96. Козельский Я.И. Философские предложения / Русская философия собственности. - СПб., 1993.
 97. Конт О. Дух позитивной философии. - СПб., 1910.
 98. Конфуций. Древнекитайская философия: собрание текстов в 2 т. - М., 1972.
 99. Коркунов Н.М. История философии права. - СПб., 1915.
 100. Кропоткин П.А. Современная наука и анархия. - М.-П., 1920.
 101. Лао-Цзы. Дао-де цзин. Древнекитайская философия. Собрание текстов в 2 т. - М, 1972.
 102. Лейст О.Э. Учения Спинозы о государстве и праве. - М., 1960.
 103. Ленін В.І. Повне зібрання творів, 5-е видання. - М, 1969-1975.
 104. Лисенко О.Я. Соціологічні погляди Івана Франка. - К., 1958.
 105. Локк Дж. Два трактата о правлении. Соч. Т. III. - М., 1988.
 106. Лосский И.О. История русской философии. - М., 1991.
 107. Мабли Г. Избранные произведения. - М., 1950.
 108. Макиавелли Н. Государь / Макиавелли Н. Избранные сочинения. - М., 1982.
 109. Марксистско-ленинское учение о государстве и праве. История развития и современность. - М., 1977.
 110. Милль Дж.Ст. Утилитаризм. О свободе. - СПб., 1900.
 111. Монтескье Ш. Избранные произведения. - М., 1955.
 112. Мор Т. Утопия. - М., 1978.
 113. Мо-Цзы. Древнекитайская философия: Собрание текстов в 2-х т. - М., 1972.
 114. Муромцев С.А. Определение и основное разделение права. - М., 1879.
 115. Новгородцев П.И. Историческая школа юристов, её происхождение и судьба. Опыт характеристики основ школы Савиньи в их последовательном развитии. - М., 1896.
 116. Пейн Т. Избранные произведения. - М., 1957.
 117. Переломов Л.С. Конфуцианство и легизм в политической истории Китая. -М., 1981.
 118. Петражицкий Л.И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. Т. 1-2. - СПб., 1901-1909.
 119. Платон. Собрание сочинений в 4-х т. - М., 1994.
 120. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. - К., 1994.
 121. Прокопович Ф. Правда воли монаршей. - Москва-Ленинград, 1961.

122. Прудон П.Ж. Что такое собственность? Или исследование о принципе права и власти. - М., 1919.
123. Пухта Г.Ф. Энциклопедия права. - Ярославль, 1972.
124. Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий. - М., 1995.
125. Робеспьер М. Избранные произведения. - М., 1965.
126. Руссо Ж.Ж.. Сочинения. - М., 1991.
127. Сен-Симон. Мемуары. - М., 1991.
128. Сенека. Письма к Луцилию. Трагедии. - М., 1986.
129. Скакун О.Ф. Прогресивна політико-правова думка на Україні (IX ст. -1917). - К., 1990.
130. Скворода Г.С. Твори у двох томах. - К., 1994.
131. Спенсер Г. Основания социологии. - СПб., 1898.
132. Спенсер Г. Социальная этика. - СПб., 1906.
133. Спиноза. Избранные произведения. - М., 1957.
134. Трубецкой Е.Н. Лекции по истории философии права // Трубецкой Е.Н. Труды по философии права. - СПб., 2001.
135. Українка, Леся. Зібрання творів у 12-ти т. - К., 1977.
136. Фейербах Л. Право и государство // Фейербах Л. Сочинения: В 2-х тт. - Т.1.-М., 1995.
137. Фихте И.Г. Сочинения в двух томах. -СПб., 1993.
138. Франклин Б. Избранные произведения. - М., 1956.
139. Франко І.Я. Вибрані суспільно-політичні і філософські твори. - К., 1956.
140. Фрейд З. Психология бессознательного. - М., 1989.
141. Фромм Э. Бегство от свободы. - М., 1900.
142. Цицерон. Диалоги «О государстве» и «О законах». - М.,1966.
143. Чернышевский Н.Г. Полное собрание сочинений. - М., 1950.
144. Чичерин Б.Н. Политические мыслители древнего и нового мира. - СПб., 1999.
145. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів. У 12 т. - К., 1989.
146. Шершеневич Г.Ф. История философии права. 2-ое изд. - СПб., 1907.
147. Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1993.
148. Штаммлер Р. Сущность и задачи правоведения. - СПб., 1908.
149. Штаммлер Р. Хозяйство и право. Т. 1-2. -СПб., 1907.
150. Штирнер М. Единственный и его собственность. - Х., 1994.
151. Щербатский Ф.И. Философское учение буддизма. - Птг., 1918.
152. Юркевич П. Історія філософії права (давньої) // Юркевич П. З рукописної спадщини. - К., 1999.
153. Яценко А.С. Философия права Владимира Соловьева. Теория федерализма. Опыт синтетической теории права и государства. - СПб., 1999.

Тема 1. Предмет і метод історії філософії права. Уявлення про право в країнах Стародавнього Сходу.

1. Специфіка предмета історії філософії права.
2. Періодизація етапів розвитку філософії права.
3. Правові ідеї Стародавньої Індії.
4. Етико-політичні вчення Стародавнього Китаю.

Література

1. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – С. 18-33.
2. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 9-15.
3. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 5-22.
4. Андрусак Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 8-14.
5. Хрестоматія з історії політичних вчень. – К.: Дакор, 2008. – С.4-63.
6. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С.7-33.

Тема 2. Філософсько-правові ідеї Античності

1. Етична і політико-правова інтерпретація стародавніх міфів. Поєми Гомера, Гесіода.
2. Вчення Піфагора, Геракліта, Демокріта, Протагора.
3. Політично-правові ідеї Сократа, Платона та Аристотеля.
4. Вчення Епікура, Полібія, Сенеки, Цицерона та римських юристів.
5. Теократичні доктрини І.Златоуста та Августина.

Література

1. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – С. 18-33.
2. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 9-15.
3. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 5-22.
4. Андрусак Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 8-14.
5. Хрестоматія з історії політичних вчень. – К.: Дакор, 2008. – С.4-63.
6. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С.7-33.

Тема 3. Філософсько-правові ідеї Середньовіччя (V-XVI ст.ст.).

1. Вчення Фоми Аквінського про право.
2. Державно-правова концепція Марсилія Падуанського.
3. Правова концепція ісламу.
4. Політико-правові ідеї середньовічних єресей у Західній Європі.

Література

1. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – С. 269-289.
2. Кузнєцов В. Філософія права. Історія та сучасність. – К.: Стилос, 2003. – С. 137-142.
3. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 51-70.
4. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 55-72.
5. Андрусак Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 45-62.
6. Хрестоматія з історії політичних вчень. – К.: Дакор, 2008. – С. 164-179.
7. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С. 58-80.

Тема 4. Правові вчення епохи Відродження і Реформації.

1. Вчення Н.Макіавеллі про державу і політику.
2. Політичне вчення Ж.Бодена.
3. Політичні і правові ідеї Реформації.
4. Утопічний соціалізм Т.Мора та Т.Кампанелли.

Література

1. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – С. 304-323.
2. Кузнєцов В. Філософія права. Історія та сучасність. – К.: Стилос, 2003. – С. 145-157.
3. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 91-96.
4. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 84-102.
5. Андрусак Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 63-81.
6. Хрестоматія з історії політичних вчень. – К.: Дакор, 2008. – С.219-240.
7. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С.100-120.1.

Тема 5. Філософсько-правові вчення Просвітництва.

1. Раціоналістична доктрина природного і міжнародного права Гуго Гроція.
2. Світська доктрина права Б.Спінози.
3. Вчення Т.Гоббса про право.
4. Ліберальна політико-правова теорія Д.Локка.

Література

1. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – С. 460-480.
2. Кузнецов В. Філософія права. Історія та сучасність. – К.: Стилос, 2003. – С. 192-195.
3. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 97-120.
4. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 154-194.
5. Андрусяк Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 256-243.
6. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С. 143-164.

Тема 6. Філософсько-правові ідеї Західної Європи у XVIII-XIX ст.ст..

1. Природно-правова концепція у "Декларації незалежності США" Томаса Джефферсона.
2. Мораль, право та держава у філософії Іммануїла Канта.
3. Право як свобода у філософії Георга Гегеля.
4. Право як вираз духу народу у історичній школі права.
5. Боротьба за право у поглядах Рудольфа Єрінга.
6. Правовий утилітаризм Єремії Бентама.
7. Право як наказ суверена у Джона Остіна.
8. Філософія позитивізму та право як гарантія індивідуальної свободи у Огюста Конта.

Література

1. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 113-122.
2. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 126-153.
3. Андрусяк Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 82-108.
4. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С. 165-192.
5. Орач Є.М. Історія політичних і правових вчень. – К.: Атіка, 2005. – С. 324-339.

Тема 7. Філософія права XX ст.

1. Нормативізм Ганса Кельзена.
2. Аналітична юриспруденція Герберта Харта.
3. Теорія "живого права" Євгена Ерліха.
4. Прагматична юриспруденція Роско Паунда.
5. Відроджене природне право Рудольфа Штаммлера.
6. Психологічна теорія права Лева Петражицького.
7. Неотеологічна теорія права Жака Марітена.
8. Теорія справедливості Джона Роулса.

Література

1. Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – С. 653-670.
2. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 173-200.

3. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 387-422.
4. Андрусак Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 258-276.
5. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С. 281-315.

Тема 8. Вітчизняна філософсько-правова думка.

1. Бачення права та держави у поглядах Феофана Прокоповича.
2. Політична програма Кирило-Мефодіївського товариства.
3. Федералізація як спосіб вирішення національного питання у поглядах Михайла Драгоманова.
4. Політична концепція Михайла Грушевського.
5. Теорія держави В'ячеслава Липинського.

Література

1. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право. – К., 2007. – С. 136-171.
2. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових учень. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 296-386.
3. Андрусак Т.Г., Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – С. 182-232.
4. Хрестоматія з історії політичних вчень. – К.: Дакор, 2008. – С. 352-387.
5. Крестовская Н.Н., Цвиркун А.Ф. История учений о государстве и праве. – Харьков: Одиссей, 2007. – С. 316-329.

ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Предмет і методологія історії філософії права.
2. Періодизація етапів розвитку філософсько-правових ідей.
3. Теологічне праворозуміння та модель теократичної держави у брахманізмі
4. Людиноцентричне природне праворозуміння та десакралізація держави у буддизмі
5. Рівність усіх перед законом дао та держава як частина природи у даосизмі
6. Етико-моральне праворозуміння та патріархально-патерналістське сприйняття держави у поглядах Конфуція
7. Договірна теорія права та держави у поглядах Мо-цзи
8. Жорстка законність та концепція деспотичної, тоталітарної держави у легізмі.
9. Закон як запорука політичної свободи та концепція договірних відносин між державою і громадянином у поглядах Сократа
10. Справедливість як загальний принцип права та утопічна модель ідеальної держави з тоталітарним режимом у поглядах Платона.
11. Конструкції правового регулювання та вчення про справедливу змішану державу у поглядах Аристотеля
12. Теорія циклічності форм держави у поглядах Полібія
13. Пріоритет природного права над позитивним та теорія змішаної форми влади у поглядах Цицерона
14. Традиція юридичного позитивізму у поглядах римських юристів
15. Теоцентричність сприйняття права та держави у ранньому християнстві
16. Природне божественне право та держава як слуга справедливості у поглядах бл. Августина
17. Християнська патерналістська модель держави у поглядах Іоана Золотоустого
18. Теорія "двох мечів" та формування політичної доктрини католицизму
19. Органічна теократична теорія держави Іоана Солсберійського
20. Теологічна концепція права та держави у Томи Аквінського
21. Ідея всесвітньої монархії у поглядах Данте Аліг'єрі
22. Право як продукт держави та теорія народного суверенітету у Марсилія Падуанського
23. Вчення про закони та форми державної влади у Аль Фарабі
24. Стадії розвитку держави та ідея халіфату у поглядах Ібн Хальдуна
25. Критика теологічних підходів та створення поняття держави у Ніколло Макіавеллі
26. Суверенітет як базова ознака держави у Жана Бодена
27. Державна влада як різновид служіння і рівність перед законом у поглядах Мартіна Лютера
28. Доктрина світського покликання та протестантська патерналістська теорія держави у Жана Кальвіна
29. Раціональна доктрина природного і міжнародного права Гуго Гроція
30. Свобода як вища цінність та договірна теорія держави Бенедикта Спінози
31. Механістичне розуміння держави і права у Томаса Гоббса
32. Тріада прав людини та концепція поділу влади Джона Локка
33. Формальна рівність перед законом та свобода індивідууму у поглядах Вольтера
34. Теоретичне обґрунтування ідеї розподілу влади у Шарля Луї Монтеск'є

35. Вчення про закон як вираз загальної волі та невідчужуваність народного суверенітету у Жан Жака Руссо
36. Проект скасування рабства та моралістичний пуританізм Бенджаміна Франкліна
37. Розмежування суспільства та держави і критика монархії у Томаса Пейна
38. Природно-правова концепція у "Декларації незалежності США" Томаса Джефферсона
39. Федералістична доктрина Олександра Гамільтона
40. Вчення Джеймса Медісона про представницьке правоіння та розподіл влади
41. Мораль, право та держава у філософії Іммануїла Канта
42. Проект етатистської національної держави Йогана Голіба Фіхте
43. Право як свобода у філософії Георга Гегеля
44. Право як вираз духу народу у історичній школі права
45. Боротьба за право у поглядах Рудольфа Єрінга
46. Правовий утилітаризм Єремії Бентама
47. Право як наказ суверена у Джона Остіна
48. Концепція Джона Стюарта Мілля про свободу та представницьке правління
49. Органічна теорія держави Герберта Спенсера
50. Концепція теократичної монархії Жозефа де Местра
51. Концепція конституційної держави Бенджамена Констана
52. Концепція демократичної держави Алексіса де Токвіля
53. Філософія позитивізму та право як гарантія індивідуальної свободи у Огюста Конта
54. Формування соціалістичного світогляду в утопічних проектах XVI-XIX століть
55. Марксистська історико-матеріалістична концепція права та держави
56. Політичні погляди Едуарда Бернштейна
57. Технологія здійснення політичного панування революційного класу у поглядах Володимира Ульянова (Леніна)
58. Вчення про правлячий клас Гаetano Моска
59. Теорія еліти Вільфредо Парето
60. Концепція "залізного закону олігархії" Роберта Міхельса
61. Концепція плюралістичної демократії Гарольда Ласки
62. Теорія груп тиску Артура Бентлі
63. Концепція поліархії Роберта Даля
64. Критика тоталітаризму та теорія правової держави Фрідріха Августа фон Хайека
65. Концепція менеджеріальної держави Джеймса Бернхема
66. Концепція індустріального суспільства Данієля Белла та Олвіна Тоффлера
67. Технодемократія Моріса Дюверже
68. Нормативізм Ганса Кельзена
69. Аналітична юриспруденція Герберта Харта.
70. Теорія "живого права" Євгена Ерліха
71. Прагматична юриспруденція Роско Паунда
72. Відроджене природне право Рудольфа Штаммлера
73. Психологічна теорія права Лева Петражицького.
74. Неотеологічна теорія права Жака Марітена
75. Теорія справедливості Джона Роулса
76. Бачення держави та права у поглядах Феофана Прокоповича
77. Політична програма Кирило-Мефодіївського товариства

78. Федералізація як спосіб вирішення національного питання у поглядах Михайла Драгоманова
79. Політична концепція Михайла Грушевського
80. Теорія держави В'ячеслава Липинського